

ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОЦЕСИ ПРИ ФОРМИРАНЕТО НА ПСИХОЛОГИЧЕСКАТА ЛИЧНОСТ. ОБЗОР НА СЪВРЕМЕННИТЕ ПСИХОАНАЛИТИЧНИ ТЕОРИИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЛИЧНОСТТА

Стефка Александрова*

В настоящата статия акцентирам върху творчеството на съвременните психоаналитици, които разглеждат процесите, протичащи в хода на развитие на индивида: диференциация, интернализация, ментализация, за да се осъществи интегриране на личността, т.е. осъзнаване за себе си като субект, който е добре информиран и възприемащ обектния свят. Въпросите, които ме вълнуват са свързани с това как човекът се оформя като личност; кои са факторите, които предполагат развитието на индивида; каква е значимостта и причинната основа за всяка еволюционна стъпка в растяща, усложняваща се и наслояваща се организация на психиката? Или казано с други думи „защо, как, какво“ е относителното нормално в процеса на съзряване, растеж и зрялост на човек.

В психоаналитичната рамка всяко едно теоретично направление се разработва ретроспективно и проспективно. Използваният клиничен опит, предположенията и наблюденията, както и значението на преживяванията на пациента в съответствие с теоретичните постановки, дават информация за това как преминава развитието на индивида. От гледна точка на Фройдовата метапсихология, фокусът на развитието е съсредоточен върху либидото, преминаващо през различните психосексуални стадии, като успешната колуминация е разрешаване на Едипо-

* Стефка Александрова — психолог към Дирекция „Социално подпомагане“
Адрес за контакти: stefkaaleksandrova@abv.bg

вия конфликт. С последващи изследвания, вниманието на психоаналитиците се насочва към развитието на Аз-функциите, Самостоятелният Аз и неговото постепенно обединяване, разкриващо намеренията, идеалите, талантите и поддържането на регресивните тенденции (Spitz, 1957; Freud.A., 1968; Mahler, 1968; Kohut, 1971).

Представителите на школата на обектните отношения разглеждат как растящото дете преминава през диадни, триадни отношения, докато достигне до свят със сложни и диференцирани обектни ситуации. Всяко едно от направленията на теоретичните възгледи в психоаналитичната рамка насочва вниманието си върху разработката на различни специфични проблеми от общия прогрес на развитието.

Съвременните изследователи на психичното развитие насочват вниманието си към разбиране на интегрираното чувство за себе си, интерсубективната свързаност, социалните взаимовръзки, интегрираността на опита, уменията на индивида да разбира себе си и другите. Разглеждат динамичния еволюционен процес от неговото най-ранно начало до достигането на автономия, т.е. до зрялост. Съсредоточават се върху клиничните проблеми, отнасящи се до целия жизнен цикъл (оралност, привързаност, симбиоза, автономия, доверие и т.н.), а не толкова върху фазите на развитието.

Целта на съвременните психоаналитични автори е по-скоро интегриране на различните модели на психично развитие. Съвременната полемика за процеса на психично развитие се заключава в определянето на това дали даден процес приключва, ако въобще приключва (Тайсон и Тайсон, 1998; Stern, 1985; Tahka, 1970, 1977, 1979, 1984; Target& Fonagy, 1996).

Идентичност и интеграция

Проявата на преживявания на Собствения Аз като индивидуалната идентичност, а също и осъзнаването на обектите с тяхната собствена идентичност са предпоставка за реинтеграция на света на преживяванията на ранния етап на формиране на психиката. (Тэхкэ, 2001).

Индивидуалността предполага знание за диференциация между себе си и обекта, знание за собствения свят (интернализация и идентификация с обекта) и това, че е част от света на други индивидуалности (информация за външната реалност). Това знание предполага способността да се мисли за себе си и другите, вместо да се възприема или усеща присъствието им, т.е. налице е и ментализацията.

Образите на Аз-а и на обекта (майката) се развиват постепенно и се превръщат в трайни психични представи, които позволяват чувството за собствена идентичност. Тя е предпоставка за полова идентичност — собствената идентичност, чрез селективната идентификация с единия родител обогатява чувството за принадлежност към определен пол (Тайсон и Тайсон, 1998).